

کوتاه از دیپلماسی

جان بولتون:

ترامپ باید تحریم‌ها علیه ایران را سریع و هم‌زمان اعمال می‌کرد

● **ایلنا:** مشاور امنیت ملی سابق آمریکا از سیاست ترامپ درباره ایران انتقاد کرد. به گزارش جرروزالمپست، جان بولتون مدعی شد: ترامپ تحریم‌ها را باید سریع و هم‌زمان اعمال می‌کرد تا ایرانی‌ها را غافلگیر کند. او افزود: بایدن با شرایط بسیار پیچیده و خلاف چیزی که انتظارش را دارد، در منطقه مواجه می‌شود.

مدیر سابق ام‌آی ۶:

اعمال فشار

راه رسیدن به توافق با تهران نیست

● **ایلنا:**مدیر سابق ام‌آی ۶ به بی‌فایده‌بودن تحریم‌ها اذعان کرد. به گزارش جرروزالمپست، جان ساورز گفت: تنها با اعمال فشار، راهی برای رسیدن به توافق جدید پیدا نمی‌کنیم. ایرانی‌ها، مغرور هستند. او درباره ترور دانشمند ایرانی گفت: کشتن افراد ساده است. سخت این است که اعتماد ایجاد کنیم و شرایطی به وجو بیاوریم که مردم با مسالمت کنار یکدیگر زندگی کنند.

لاوروف: روسیه، ایران و ترکیه نسبت به قفقاز بی تفاوت نیستند

● **ایسنا:** وزیر امور خارجه روسیه تاکید کرد که کشورهای روسیه، ایران و ترکیه نسبت به اوضاع در قفقاز جنوبی بی تفاوت نیستند. به گزارش خبرگزاری نووستی، سرگنی لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه، در کنفرانس مطبوعاتی با آرا آیزولیان، همتای ارمنی خود در مسکو با اشاره به نقش کشورهای همجوار قفقاز جنوبی تاکید کرد: روسیه، ترکیه و ایران همسایگان بی‌واسطه کشورهای این منطقه هستند و مسلما ما نسبت به چگونگی اوضاع در این منطقه بی تفاوت نیستیم.

دستور کار گفت‌وگوی وزیران خارجه ایران و سوریه از زبان ظریف

● **ایرنا:** وزیر خارجه کشورمان دستور کار گفت‌وگوهایش با وزیر خارجه سوریه را اعلام کرد. محمدمجواد ظریف در تویییت نوشت: از میزبانی دوست قدیمی‌ام فیصل مقداد در اولین سفر خارجی‌اش بعنوان وزیر خارجه سوریه، خرسندم. دستور کار گفت‌ووها: تمرکز بر گسترش روابط سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و پیشرفت در مبارزه با تروریسم. تاکید بر بستنبنای همه‌جانبه ایران از روند صلح آستانه، فیصل مقداد، وزیر خارجه سوریه در اولین سفر خارجی‌اش روز دوشنبه وارد تهران شد.

یک فرماندار سابق آمریکایی:

ایرانی‌ها حق دارند از ما خوششان نیاید

● **ایسنا:** فرماندار پیشین ایالت مینه‌سوتا در پی اقدام تروریستی علیه شهید محسن فخری‌زاده، گفت که کشورش اقداماتی تحریک‌آمیز علیه ایران انجام می‌دهد. جسی ونتورا کارشناس سیاسی و فرماندار سابق ایالت مینه‌سوتای آمریکا در پی اقدام تروریستی علیه شهید محسن فخری‌زاده، دانشمند برجسته کشورمان که موجب به‌شهادت‌رسیدن او شد، در گفت‌وگویی ویدئویی دراین‌باره گفت: به نظر ما سعی می‌کنیم آنها را تحریک کنیم، ما کاری می‌کنیم که ایران اقدامی عجولانه انجام دهد، به اسرائیل حمله کند یا کاری از آن سر بزند تا بتوانیم با آنها وارد جنگ شویم.
برایم روشن است. ونتورا ادامه داد: متوجه نمی‌شوم آمریکا چرا فکر می‌کند که می‌تواند مقامات کشورهای دیگر را ترور کند یا در ترور آنها مشارکت کند.
بیابید تصور کنیم این اتفاق در آمریکا می‌افتاد و یک نهاد به اینجا می‌آمد و یکی از افراد برجسته‌مان را ترور می‌کرد و ما هم می‌دانسیتم که آنها این کار را انجام داده‌اند. با آنها وارد جنگ می‌شدیم، نمی‌شدیم؟ حتما می‌شدیم. این مقام پیشین آمریکایی علاوه‌براین گفت: مردم آمریکا متوجه اقدامات کشورشان نمی‌شوند؛ چون رسانه‌های ما به آنها نمی‌گویند که در دهه ۵۰ ایران یک رئیس‌جمهور منتخب مردمی داشت که ما مداخله کرده و موجب براندازی‌اش شدیم و ایرانی‌ها را برای مدتی بیش از ۳۰ سال گرفتار شاه کردیم که یک دیکتاتور بود. اینکه ایرانی‌ها از ما خوششان نمی‌آید، دلیل دارد. آنها حق دارند که از ما خوششان نیاید.

اظهار نظر برجامی دبیر کل اتحادیه عرب

● **ایسنا:** دبیر کل اتحادیه عرب، بهار عربی را منجر به ضعیف‌شدن بسیاری از کشورهای منطقه خواند؛ اما در مقابل آن را به سود ایران و ترکیه دانست. به نوشته الوطن، احمد ابوالغیط، دبیر کل اتحادیه عرب، در یک سخنرانی در مقر این اتحادیه در قاهره درباره روی‌کارآمدن بایدن در کاخ سفید و چگونگی تعامل با ایران نیز گفت: با توجه به تلاش دولت بایدن برای بازگشت به برجام، این دولت پرونده هسته‌ای ایران را به شکل مختلفی مدیریت خواهد کرد. ابوالغیط، بازگشت به برجام را بدون آنچه اصلاح رفتارهای منطقه‌ای ایران می‌خواند، منجر به تهدید کشورهای منطقه دانست. دبیر کل اتحادیه عرب همچنین تاکید کرد که دونالد ترامپ چیزهایی به اسرائیل داد که هیچ‌یک از رؤسای جمهور آمریکا نداده بود و جو بایدن، رئیس‌جمهور جدید آمریکا نمی‌تواند از تمام اقداماتی که ترامپ در راستای خدمت به اسرائیل اتخاذ کرد، بازگرد.

شرق: از چند هفته قبل از انتخابات

آمریکا، زمانی که کم‌کم به نظر می‌رسید دوران ریاست‌جمهوری دونالد ترامپ پایانی زودهنگام به خود خواهد دید و معاون اول دولت دموکرات پیشین جای او را خواهد گرفت، گمانه‌زنی‌ها درباره بازگشت یا بازنگشتن دولت جو بایدن به برجام و نیز سرعت احتمالی چنین اقدامی شروع شد. بایدن البته هنوز بیش از یک ماه با اتاق بیضی فاصله دارد، اما به نظر می‌رسد با ذات پیروزی جو بایدن دموکرات و با توجه به وعده‌ها و مواضع او و یارانش در سیاست خارجی، طرف‌های توافق هسته‌ای در حال گرم‌کردن هستند تا به محض ورود بایدن، به صحنه وارد شوند. موضع‌گیری‌های وزرای خارجه و مقامات کشورهای امضاکننده برجام از لحاظ کمیت و جدیت، روند صعودی طی می‌کند. اروپایی‌ها، هم‌زمان در حال ارسال پیام‌های اولیه به ایران و آمریکا هستند.

بیانیه شورای اروپا بر نیاز به همکاری بین

آمریکا و اروپا تاکید می‌کند و یک روز بعد از این بیانیه، روز سه‌شنبه، جوسپ بورل، نماینده ارشد اتحادیه اروپا در روابط خارجی و سیاست‌های امنیتی، ضمن اعلام افتخار به توافق هسته‌ای، از آمریکا بازگشت به توافق و از ایران بازگشت به تعهدات را خواستار می‌شود.

دیدار برجامی‌ها در سطح وزرای خارجه

شاید مهم‌ترین نشانه این آماده‌شدن، در ارتقای

دوباره سطح نشست پیش‌روی کمیسیون مشترک برجام در هفته‌های آینده، به سطح وزرای خارجه باشد؛ نکته‌ای که همین هفته، در نشست خبری سخنگوی وزارت خارجه ایران نیز مطرح و با چنین واکنشی از سوی سعید خطیب‌زاده همراه شد: «صحبت‌هایی بوده و اگر دستور کار روشن شود، این نشست در سطح وزرا هم می‌تواند برگزار شود». معاون وزیر امورخارجه روسیه نیز در صحبت‌های روز سه‌شنبه‌اش موضع مشابهی گرفت. سرگنی ریابکوف از احتمال برگزاری نشست کمیسیون مشترک برجام در سطح وزیران در آینده نزدیک خبر داد و گفت: «ما در حال بحث درباره تاریخ دقیق برگزاری این نشست هستیم که ممکن است تا پیش از پایان سال جاری باشد. ما درباره دستور کار و برنامه‌های این رویداد نیز بحث و رایزنی می‌کنیم که می‌بایست مورد توافق تمام طرف‌ها باشد. احتمال دارد نشست تا قبل از آغاز سال جدید (میلادی) برگزار شود».

برگزاری نشست کمیسیون مشترک برجام در سطح وزرای خارجه را از یک زاویه می‌توان یادآور زمانی دانست که با آغاز دولت حسن روحانی در سال ۹۲ و تحت تأثیر مواضع و وعده‌ها و او و وزیر خارجه، سطح مذاکرات هسته‌ای ناگهان به سطح وزرا رسید و بحث‌ها شدت و جدیت بیشتری گرفت. حالا همان روند، این بار با تغییر دولت آمریکا در حال شکل‌گیری است، اما مشخصا، سال

تور برجام دوباره گرم می‌شود؟

اشتباه به‌سادگی می‌توان ائتلافی غیرضروری و مضر را بین تمام اعضای چنین طیفی ایجاد کرد، چراکه تن‌دادن به جالش امنیت ملی هنر نیست و کاربوه دیپلماسی همواره تلاش برای کاستن از سطح تنش است. ما نباید باخت ۱۳ به ۲ آمریکا در شورای

امنیت را یک بار دیگر به ضرر خود معکوس کنیم. یادمان نرفته که با بازی درست در سیاست خارجی، اروپا و انگلستان هم از موضع ما دفاع می‌کنند و با بازی نادرستی چین و روسیه هم ضد ما موضع می‌گیرند و عمل می‌کنند.

باید توجه داشت که در روابط خارجی تدرروی تدرروی می‌آورد. تنش لزوما باعث گرفتن دست بالا تر نمی‌شود. سیاست‌ورزی در روابط خارجی در ابعدای با سیاست داخلی متفاوت است و آن محیط اقتدارگریزی و فقدان اولویت، محوری مشترک است. به‌همین‌روی کاهش تنش وقتی که سیاست از ما آغاز می‌شود و پاسخ محکم وقتی که تنش از سمتی به ما تحمیل می‌شود، به شرطی که پاسخ در همان راستا باشد، می‌تواند به افزایش مشروعیت و مسموعیت کلام و درنتیجه قدرت چانه‌زنی بینجامد. حالا تدرروی بزرگ یعنی ترامپ ساقط شده، زیرمجموعه‌های باول‌پرگرفته او تلاش می‌کنند زیر میز باخته‌شان بزنند و اولویت و ادبیات بحث را به‌ویژه درباره ایران تغییر دهند. ازاین‌رو باختن سیاست داخلی و دیپلماسی کشور به بازی‌ای که امثال نتانیاهو و بن‌سلمان طرح‌ریزی کرده‌اند، کلیت موضع کشور را در انزوا قرار خواهد داد و به‌هیچ‌روی به سود کشور نیست.

برخلاف شعارهایی که در بیانیه‌ها و مواضع در باب استقلال سیاست خارجی از سیاست داخلی گفته می‌شود، عملا در دموکراسی‌ها و به‌طور کلی تر نظام‌های سیاسی انتخابات‌پایه این استقلال وجود ندارد؛ چراکه یکی از زمینه‌هایی که احزاب می‌توانند در وزن‌کنشی انتخاباتی دست بالاتر

دیپلماسی

از موضع‌گیری‌های بوررل و ظریف و همتایان تاجلسه وزرای خارجه برجامی

تنور برجام دوباره گرم می‌شود؟

مشاور امنیت ملی دولت بایدن:

واشنگتن آماده محترم‌شمردن برجام است

جک سالیوان گزینه مورد نظر جو بایدن، رئیس‌جمهوری منتخب آمریکا، برای مقام مشاور امنیت ملی کاخ سفید گفت دولت واشنگتن می‌خواهد با پیوستن دوباره به توافق هسته‌ای ایران (برجام) و محترم‌شمردن بندهای آن، شرایطی ایجاد کند که ایران نیز دوباره به تعهداتش بازگردد. به گزارش ایرنا به نقل از روزنامه وال‌استریت‌ژورنال، سالیوان در نشست مجازی شورای سردبیران این روزنامه آمریکایی افزود: تهران باید به جایگاه پیشین (قبل از خروج واشنگتن از برجام) بازگردد و ملزم به اجرا و رعایت شرایط این توافق‌نامه شود که به نظر ما (دولت بایدن) امکان‌پذیر و قابل دسترس است. بایدن برای جبران آسیبی که اردوگاه وی تصور می‌کند با خروج ایالات متحده از این توافق در سال ۲۰۱۸ توسط دونالد ترامپ وارد شده است، تلاش خواهد کرد. مشاور امنیت ملی دولت آتی آمریکا با بیان اینکه بازگشت واشنگتن به این توافق‌نامه به معنای لغو تحریم‌هایی خواهد بود که موجب واردشدن میلیاردها دلار زیان به تهران شد، گفت این بازگشت، زمینه را برای مذاکرات بعدی درباره مسائل گسترده‌تر آماده خواهد کرد. سالیوان که از هنگام معرفی‌شدن بعنوان مشاور امنیت ملی بعدی کاخ سفید، سخنرانی‌های همگانی چندانی نداشته، در نشست شورای سردبیری وال‌استریت‌ژورنال درباره مسائل مربوط به ایران و شماری از مسائل دیگر مربوط به امنیت ملی و سیاست خارجی ایالات متحده که دولت بایدن ممکن است از هنگام آغازبه‌کار در ۲۰ ژانویه (اول بهمن) با آن روبه‌رو شود، سخن گفت.

خود در زمان مذاکرات برجام را این بار به صراحت

بیان کرده‌اند: مذاکرات درباره بازگشت به برجام باید شامل مسائل مربوط به منطقه غرب آسیا نیز بشود. وزیر خارجه ایران اما واکنش صریحی در این زمینه نشان داده و در عین حال بار دیگر اهالی منطقه را به گفت‌وگوی درون‌منطقه‌ای فراخوانده است. محمدجواد ظریف در توییت نوشت: «همسایگان عزیز؛ چرا از ایالات متحده و کم کشور اروپایی می‌خواهید در مذاکرات با ایران حضور داشته باشید، در حالی که اولاً، با آنها هیچ مذاکره‌ای در خصوص منطقه ما انجام نخواهد گرفت، چراکه آنها، خود، مشکل منطقه ما هستند. ثانیاً، ما می‌توانیم بدون دخالت خارجی‌ها به طور مستقیم با هم صحبت کنیم.» ابتکار صلح هرمز (HOPE) هنوز روی میز است». ظریف پیش‌تر

در تویییت دیگری هم نوشته بود: «به نظر می‌رسد برخی کشورهای همسایه از غرب درخواست کرده‌اند که بخشی از روند مذاکره با ایران باشند. ما با غرب درخصوص منطقه مذاکره نمی‌کنیم. مشکل اصلی، مداخله‌های آنان است. در عین حال ما همیشه آماده مذاکره با همسایگان هستیم و طرح‌هایی مانند امنیت منطقه ۱۹۸۶، مجمع گفت‌وگوی منطقه‌ای ۲۰۱۶ و اقدام صلح هرمز ۲۰۱۹ بیانگر این موضوع است». این موضع‌گیری ظریف را از زاویه‌ای می‌توان در امتداد واکنش خطیب‌زاده به صحبت‌های وزیر خارجه آلمان درباره لزوم مذاکره بیشتر بر سر برجام دید که گفته بود: «مواضع ایران درباره برجام، ثابت و بدون تغییر است. برجام یک بار مذاکره شد، این توافق نتیجه مقاومت ایران بوده، امضا شده و در قطع‌نامه ۲۲۳۱ درج شده است. نه ایران چیزی که یک بار مذاکره شده را مجدداً مذاکره می‌کند و نه الزام‌آوربودن قطع‌نامه ۲۲۳۱ از آن کم می‌شود».

اختلاف رویکرد ایران و غرب

در کنار هم این موضع‌گیری‌ها را می‌توان نشانه تفاوت مهم بین رویکرد ایران با طرف غربی، درباره روند ادامه کار دید: غربی‌ها مایل‌اند پیش از اینکه مسیر بازگشت آمریکا به برجام و در واقع احیای این توافق طی شود، گفت‌وگوهای دوباره‌ای بین دو طرف پی گرفته شود؛ در حالی که ایران بازگشت به تعهدات توافق امضاشده و نقض‌شده پیشین را از قدم‌های اولیه برای هر گونه تعامل در این زمینه می‌بیند و مایل نیستی برای اجرای آنچه منطبق با قوانین بین‌المللی می‌بیند، پیش‌شرط و تبصره‌ای بپذیرد. به نظر می‌رسد ایران در این زمینه تنها هم نیست، از آنجا که مواضع مقامات سیاست خارجی روسیه و چین همچنان در تاکید بر بازگشت آمریکا به برجام به شکل موجود مطرح می‌شود. هوا چون بینگ، سخنگوی وزارت خارجه چین، آخرین بار همین دوشنبه به صراحت خواست چین مبنی بر بازگشت آمریکا به برجام را مطرح کرد و ریابکوف نیز در اظهارات دیروزش بار دیگر یادآور شد که از نگاه روسیه تقصیر همه تنش‌ها و جالش‌های موجود به گردن آمریکا و رویکردش در خروج از برجام بوده است.

اینکه سرنوشت برجام و گفت‌وگوهای حول و حاشیه آن به کدام سمت خواهد رفت، سؤالی است که هفته‌ها و ماه‌های آینده پاسخ داده خواهد شد؛ اما اگر نشست کمیسیون مشترک، چنان که در صحبت‌های مقامات ایران و روسیه مطرح شده در سطح وزرای خارجه برگزار شود، آشکار خواهد شد که بعد از چهار سال جالش، دردرس، هرج‌ومرج و تحمل ترامپ، امضاکنندگان برجام برای بحث‌های جدی در این زمینه، حتی تا زمان شروع به کار رسمی جو بایدن و وزیر خارجه‌اش، آنتونی بلینکن نیز صبر نخواهند کرد.

دولتیان را در فشار قرار دهد. ضمن آنکه ممکن است تصویب قوانینی که با موضوع دولت و به‌ویژه وزارت امور خارجه در تضاد باشد و احتمالاً بهره زیادی از توان کارشناسی این وزارتخانه تخصصی نبرده است، موضع ایران را در مقابل دیگر طرف‌ها از بهترین و دست‌یازترین موضع به موضعی منزوی تبدیل کند که این برخلاف ظاهر ملی‌گرایانه می‌تواند به قربانی‌کردن بی‌دلیل منافع ملی بینجامد؛ امری که قاعدتاً قائلان به موضوع باید درباره آن پاسخ‌گو باشند؛ به‌ویژه در شرایطی که دولت دوازدهم هم بابت خساراتی که عملکرد غیرقانونی و ناموجهی ترامپ به منافع ملی وارد آورده، به پاسخ‌گویی خوانده شد و هم بابت اموری داخلی مانند تصویب‌نشدن لایح چهارگانه پول‌شویی که کار ایران را در مواردی بیش‌ازپیش دشوار کرد.

پیشنهاد می‌شود تمام گروه‌ها، موضوع بهره‌برداری سیاسی از مسئله تحریم‌ها و برجام برای انتخابات سال آینده را از دستور کار خود خارج کنند و صرفاً منافع ملی را تأمین کنند. این به شرطی ممکن است که مذاکره‌کننده - در موضوع کنونی وزیر امور خارجه - نه به‌عنوان نماینده دولت، بلکه با شان نماینده کل نظام و رهبری وارد موضع‌گیری و احیاناً مذاکره شود. دراین‌صورت نه دولت می‌تواند نتیجه احیاناً مثبت را به‌عنوان دستاورد خود قلمداد کند و نه جریان‌های مقابل این موضوع را به‌عنوان مقوله انتخاباتی و رقابتی قلمداد خواهند کنند. دراین‌صورت در جانب مقابل یک صدای واحد از ایران شنیده می‌شود و مذاکره‌کننده وفاق ملی و توافق جناح‌ها را پشت سر خود به‌عنوان اهرم قدرت دارد. یادمان باشد بازی دوگانه درس نخست سیاست است و کسی در دیپلمات‌های طرف مقابل این‌قدر مبتدی نیست که بابت این روش به ما امتیاز دهد.

«دانش آموخته فلسفه از دانشگاه تهران

ادامه از صفحه اول

نظرات قابل تأمل دانشجویان درباره اقتصاد ایران

طرح ملی نگرش‌ها و رفتار دانشجویان تاکنون در دو موج در سال‌های ۱۳۸۲ و ۱۳۹۴ اجرا شده که اخیراً در قالب کتابی چهارجلدی توسط مؤسسه مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری چاپ شده است. نگرش اقتصادی دانشجویان درخصوص وظایف دولت حاوی نکات مهمی است که باید به آن توجه شود. بیش از دوسوم دانشجویان در هر دو سال، تجارت و سرمایه‌گذاری خارجی را امری مفید و سازنده برای ایران تلقی می‌کنند و با محدودکردن سرمایه‌گذاری خارجی موافق نیستند. بر این اساس دولت نمی‌تواند در رشد اقتصادی و فراهم‌کردن حضور سرمایه‌گذاران خارجی کوتاهی کند. نگرش دانشجویان نسبت به اولویت سیاست رشد درآمد ملی یا توزیع ثروت ملی بحث مهم دیگری بود که در هر دو پیمایش به آن پرداخته شد. بزرگ‌کردن کیک اقتصاد یا توزیع کیک اقتصاد، کدام‌یک اولویت دارد؟ از نظر دانشجویان ایرانی دولت با دخالت در اقتصاد باید بیش از هر چیزی دغدغه توزیع منابع و ثروت داشته باشد نه افزایش درآمد ملی. این نگرش نشان می‌دهد که دانشجویان در هر دو سال بر این دیدگاه هستند که درآمد‌های کشور ناعادلانه توزیع می‌شود و انحصار ثروت در دست عده‌ای خاص است. مسئله دخالت دولت در توزیع منابع و ثروت در بین دانشجویان در سال ۱۳۸۲ بسیار بااهمیت بوده است، به‌نحوی‌که بیش از دوسوم (۷۴ درصد) دانشجویان چنین تفکری را دنبال می‌کرده‌اند. به دیگر سخن، نگرش دانشجویان ابتدای دهه ۱۳۸۰ با نگرش دانشجویان ابتدای دهه ۱۳۹۰ درخصوص اولویت توزیع ثروت بر افزایش درآمد ملی هیچ تفاوتی نکرده است و نزدیک به دوسوم از پاسخ‌گویان در هر دو دهه توزیع عادلانه ثروت را بر رشد درآمد ارجح می‌دانند و معتقدند دولت باید در سیاست‌گذاری و طراحی راهبریز توزیع ثروت فعالانه عمل کند. این سؤال که چه بخش‌هایی باید سهم بیشتری از بودجه سالانه داشته باشند، همیشه مهم و اساسی بوده است. دانشجویان اولویت تخصیص بودجه را در سال ۱۳۸۲ مسکن، آموزش و بهداشت درمان دانسته‌اند و دانشجویان شاغل به تحصیل در سال ۱۳۹۴ نیز معتقدند دولت باید اولویت تخصیص بودجه را بهداشت و درمان، مسکن، کمک به تولید و آموزش در نظر بگیرد. اما پس از جنگ تحمیلی شاهد بوده‌ایم که دولت‌ها سعی کرده‌اند از ارائه خدمات بهداشتی، آموزشی و مسکن بکاهد و آنها را به بخش خصوصی واگذار کنند. افزایش سهم بیمار در درمان، گسترش دانشگاه‌های پولی و دانشجویان شهریه‌پرداز، افزایش بیمارستان‌های خصوصی، کنارکشیدن دولت از مشارکت جدی در تهیه و تأمین مسکن گروه‌های کم‌درآمد نشان‌دهنده پی‌توجهی دولت‌های پس از جنگ تحمیلی ایران و عراق به وظایف ارائه خدمات اجتماعی است. اما چرا اقتصاد ایران مشکلات متعددی از جمله بی‌کاری، تورم، رشد اقتصادی پایین و توزیع ناعادلانه ثروت دارد؟ ریشه مشکلات کجاست؟ آیا مسائل اقتصادی ریشه اقتصادی دارند؟ دانشجویان شاغل به تحصیل در ابتدای دهه ۱۳۸۰ و ابتدای دهه ۱۳۹۰ متفق‌القول منشأ مشکلات اقتصادی جامعه را فساد اداری می‌دانند. دانشجویان ناسامانی‌ها و مشکلات اقتصادی را امری فرهنگی نمی‌دانند، از نظر دانشجویان تا زمانی که اراده جدی برای مبارزه با فساد اداری (اختلاس، رشوه، رانت‌خواری افراد و نهادهای خاص، حیف‌ومیل بودجه) وجود نداشته باشد، امیدی به حل مسائل اقتصادی نیست. دانشجویان به‌عنوان شهروندانی آگاه اهمیت زیادی به نقش اقتصادی و خدماتی دولت می‌دهند و توقع دارند با سیاست‌گذاری اقتصادی، مسائل اقتصادی نیز کاهش یابد. در این زمینه نگرش دانشجویان از دیدگاه نولیبرال‌ها که معتقدند دولت باید از فعالیت‌های اقتصادی و ارائه خدمات اجتماعی کنار بکشد، دور است. بنابراین راهبردهای اقتصادی نولیبرالی، در نظر دانشجویان نیست. از نظر دانشجویان دولت باید بتواند از سرمایه‌گذاری خارجی بهره لازم را ببرد و توزیع نابرابر ثروت را به تدریج لازم اصلاح کند، بهداشت، آموزش، مسکن و اشتغال و اولویت‌تأمین تأمین بودجه باشد. اما سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی اقتصادی دولت بدون اصلاح سازمان‌ها و نهادهای دولتی و حاکمیتی امکان ندارد. نکته مهم این است که قبل از هر اقدامی باید فساد اداری حاکم بر سازمان‌ها و نهادهای از میان برداشته شود، به این دلیل که هرگونه سیاست و راهبرد مؤثر در صورت وجود فساد به ضد خود تبدیل می‌شود.

سخت‌ترشدن جبران عقب‌ماندگی‌های ایران

اشاره به چند راهبرد عملی توسعه‌ای در قالب نظریه «سوسیالیسم بازار» (فارغ از میزان اصالت این نظریه) در چین، شاید منظور نگارنده را مشخص‌تر کند. راهبردهایی همچون «استخراج حقیقت از واقعیت»، «ثروت‌اندوزی کار مبتنی است»، «مهم نیست گربه سیاه یا سفید باشد، مهم آن است که بتواند موش بگیرد، و... چارچوب‌های حرکت این کشور به سمت توسعه و اخذ تکنولوژی، دانش فنی و مدیریت از کشورهای پیشرفته و به‌کاربستن آن در درون کشور به‌عنوان ضرورت‌هایی اصیل را فراهم چین فقیر جهان‌سومی را به دومین (و در آینده نزدیک شاید اولین) قدرت اقتصادی جهان تبدیل کرد. اکنون برای کشور ما نیز خروج از دایره توسعه‌نیافتگی تنها از طریق معنادرکن محور اصلی حکمرانی در حوزه‌های داخلی و خارجی در ذیل توسعه اقتصادی و بهبود زندگی مردم و نه ملاحظات سیاسی امکان‌پذیر است.